

Отже, для ефективного розв'язання конфліктних ситуацій педагог повинен орієнтуватися на глибоке розуміння співрозмовника. Уміння бачити проблему з обох сторін є ключовим, оскільки попередження та конструктивне вирішення конфліктів значною мірою визначається педагогічною майстерністю вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Богданюк А., Лакуста О. Використання стилів педагогічного спілкування у взаємодії «вчитель-учень» у початковій школі. Тези доповідей студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (25-27 квітня 2023 року). Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи. Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2023. С. 133-134.
2. Варгата О. В. Психологічні особливості формування самооцінки молодших школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, Київ, 2019. С.70-74.
3. Мафтин Л., Мартинюк А. Невербальні засоби педагогічного спілкування. Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (12-14 квітня 2022 року). Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи. Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2022. С. 129-130.
4. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. Київ, 2012. 180 с.
5. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / *Ставлення до краси в природі і суспільстві*. Вибр. Тв. у 5-ти т. Т. 2. Київ: Рад. шк., 1980. С.64-70.

УДК 338.244.47 : 159.928.22

Стрельников Віктор Юрійович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки ДЗ
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», м. Лубни;
професор кафедри філософії і економіки
освіти Полтавської академії неперервної
освіти ім. М. В. Остроградського,
м. Полтава

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

У сучасних соціальних умовах питання збереження фізичного, психічного та соціального здоров'я учасників освітнього процесу набуває стратегічного

значення. Освітній заклад перестає бути лише простором передачі знань – він стає середовищем формування культури здоров'я.

Педагогічний працівник виконує подвійну роль: як суб'єкт професійної діяльності, що потребує збереження власного здоров'я; як носій здоров'язбережувальних цінностей і приклад для здобувачів освіти. Безпечне освітнє середовище є необхідною умовою формування його здоров'язбережувальної компетентності.

У цій роботі, спираючись на вітчизняні дослідження (М. Балух [2], О. Білоножко [1], Г. Бучківська [2], Б. Вовк [13], Г. Ігнатенко [13], О. Ігнатенко [13], В. Опанасенко [13], М. Корець [3], Л. Лебедик [4–5; 12], О. Литвиненко [8], Т. Самусь [13], О. Товканець [11], В. Шевченко [3], Ю. Шевченко [3] та ін.), попередні наші спільні напрацювання з Л. Лебедик [6–7], інші наші роботи [9–10], розглянемо безпечне освітнє середовище як чинник розвитку здоров'язбережувальної компетентності педагогічного працівника, зокрема, сутність понять «безпечне освітнє середовище» і «здоров'язбережувальна компетентність педагогічного працівника», аспекти впливу безпечного середовища на його професійне здоров'я, основні напрями формування здоров'язбережувальної компетентності педагога, складники інтеграції здоров'язбережувальних технологій в освітній процес.

Поняття «безпечне освітнє середовище» означає систему умов у закладі освіти, яка забезпечує: фізичну безпеку (дотримання санітарно-гігієнічних норм, охорону праці); психологічну безпеку (повага, підтримка, відсутність дискримінації та насильства); соціальну захищеність (партнерські взаємини, справедливий розподіл відповідальності); інформаційну безпеку (критичне сприйняття інформації, цифрова грамотність). Таке середовище сприяє не лише навчанню учнів, а й професійному благополуччю педагога [6, с. 112–117].

Поняття «здоров'язбережувальна компетентність педагогічного працівника» вміщує інтегровану характеристику особистості педагога, що включає: знання про фізичне та психічне здоров'я; уміння організовувати

освітній процес без шкоди для здоров'я; навички саморегуляції та профілактики професійного вигорання; мотивацію до ведення здорового способу життя; відповідальність за створення безпечних умов для учнів. Вона формується поступово та залежить від організаційної культури закладу освіти.

Стосовно впливу безпечного середовища на професійне здоров'я педагога, виокремимо декілька аспектів – психологічний, організаційний, соціальний. Так, психологічний аспект, або сприятливий психологічний клімат: знижує рівень тривожності; мінімізує ризик емоційного виснаження; підвищує професійну мотивацію; сприяє розвитку стресостійкості. В атмосфері підтримки педагог має можливість рефлексувати, звертатися по допомогу та вдосконалювати власні компетентності [4, с. 150–155; 5, с. 199–202].

Організаційний аспект передбачає раціональне планування навантаження, чіткість управлінських рішень, прозорість вимог та підтримка адміністрації створюють умови для збереження працездатності та профілактики професійного вигорання [1, с. 40–52; 5, с. 199–202; 7, с. 298–302; 9, с. 340–345].

Соціальний аспект характеризує партнерські взаємини в колективі: формує довіру; знижує конфліктність; сприяє обміну досвідом; підтримує професійну ідентичність [2, с. 7–14; 10, с. 235–239; 12, с. 42–51].

Виділимо основні напрями формування здоров'язбережувальної компетентності педагога – освітній, організаційно-управлінський і психологічний супровід [9, с. 340–345; 10, с. 235–239; 13, с. 27–34].

Освітній напрям формування здоров'язбережувальної компетентності педагога передбачає проведення тренінгів зі стрес-менеджменту, навчання технікам емоційної саморегуляції, підвищення рівня обізнаності щодо психогігієни праці [2, с. 7–14; 4, с. 150–155; 5, с. 199–202; 7, с. 298–302].

Організаційно-управлінський напрям становить упровадження політики нульової толерантності до мобінгу, забезпечення справедливого розподілу навантаження, створення програм підтримки молодих педагогів тощо.

Психологічний супровід формування здоров'язбережувальної компетентності педагога передбачає консультативну підтримку, профілактику професійного вигорання, запровадження груп взаємопідтримки.

Однією із головних перешкод на шляху формування здоров'язбережувальної компетентності педагога є синдром професійного вигорання, який проявляється через: емоційне виснаження; цинічне ставлення до професії; зниження ефективності праці. Безпечне освітнє середовище мінімізує ці ризики шляхом: підтримки; відкритого діалогу; розвитку культури взаємодопомоги; визнання професійних досягнень.

Великою у цьому процесі є роль адміністрації закладу освіти. Керівництво закладу має: формувати культуру здоров'язбереження; створювати систему внутрішньої підтримки; впроваджувати програми професійного розвитку; забезпечувати психологічну безпеку педагогів. Управлінська позиція безпосередньо впливає на якість середовища та рівень професійного благополуччя працівників [9, с. 340–345; 10, с. 235–239; 13, с. 27–34].

Інтеграція здоров'язбережувальних технологій в освітній процес залежить від сформованої здоров'язбережувальної компетентності педагога, який: раціонально організовує навчальне навантаження учнів; використовує активні методи навчання; враховує вікові та психофізіологічні особливості здобувачів освіти; формує в учнів культуру здоров'я власним прикладом. Безпечне середовище створює умови для впровадження таких технологій без перевантаження самого педагога [2, с. 7–14; 4, с. 150–155; 7, с. 298–302].

Таким чином, безпечне освітнє середовище є не лише умовою ефективного навчання, а й стратегічним фактором розвитку здоров'язбережувальної компетентності педагогічного працівника. Саме в умовах психологічної підтримки, організаційної стабільності та професійної взаємодії формується педагог, здатний: зберігати власне здоров'я; підтримувати здоров'я учнів; впроваджувати здоров'язбережувальні технології; створювати культуру безпеки в освітньому просторі. Отже, розвиток

здоров'язбережувальної компетентності педагога є результатом комплексної роботи закладу освіти та усвідомленої професійної позиції самого фахівця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоножко О. Здоров'язбережувальна компетентність як складова професійної культури педагога: особливості формування в умовах воєнного стану. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць. Серія «Педагогічні науки»*. 2025. С. 40–52. URL: <https://ojs.uem.edu.ua/index.php/vpor/article/view/734> (дата звернення: 22.02.2026).
2. Бучківська Г., Балух М. Роль безпечного освітнього середовища у формуванні здоров'язбережувальної компетентності здобувачів освіти. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2024. № 2. С. 7–14. DOI: 10.31891/pcs.2024.2.1. URL: <https://pcs.khmnpu.edu.ua/index.php/pcs/article/view/214> (дата звернення: 22.02.2026).
3. Корець М., Шевченко В., Шевченко Ю. Педагогічні умови формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності засобами навчально-ігрових технологій. *Молодь і ринок*. 2024. № 10. С. 29–33. DOI: 10.24919/2308-4634.2024.309379. URL: <https://mir.dspu.edu.ua/article/view/309379> (дата звернення: 22.02.2026).
4. Лебедик Л. В. Ефективні здоров'язберігаючі технології позашкільної освіти в умовах війни. *Збірник тез Міжнар. наук.-практ. симпозіуму «Освіта, наука та культура України в світі: мобільність, глобалізація, інклюзія»*, 23-24 серпня 2022 р. за заг. ред. З. П. Ленів. Львів, 2022. 391 с. С. 150–155.
5. Лебедик Л. В. Соціальна адаптація та підтримка учасників бойових дій, ветеранів війни: можливості навчання в університеті за освітньою програмою «Позашкільна освіта». *Соціальна робота у глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку* : зб. матеріалів XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23–24 листоп. 2023 р.). Київ : КІІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2024. С. 199–202.
6. Лебедик Л., Стрельников В. Підготовка магістрів освітньо-професійної програми «Позашкільна освіта» до надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу в умовах війни. *Імідж сучасного педагога*. 2024. № 2 (215). С. 112–117.
7. Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю. Соціальна адаптація учасників війни у системі неперервної освіти. *Психологія і соціальна робота у XXI столітті* : зб. наук. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. форуму (1-3 листоп. 2023 р., м. Полтава). Полтава, 2023. С. 298–302.
8. Литвиненко О. Умови розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів у закладах післядипломної освіти. *Вересень*. 2024. № 3. С. 140–153. DOI: 10.54662/veresen.3.2024.12. URL: <https://september.moippo.mk.ua/index.php/sept/article/view/385> (дата звернення: 22.02.2026).
9. Стрельников В. Ю. Складники оцінювання якості безпечного освітнього середовища закладу неперервної освіти. *Організація безпечного освітнього середовища – виклик сучасності: перспективи та рішення* (м. Тернопіль, Україна, 03 березня 2023 року). *Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти* / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль : ТОКІППО, 2023. 416 с. С. 340–345.
10. Стрельников В. Ю. Створення здоров'язбережувального і безпечного освітнього середовища в закладах неперервної освіти в умовах воєнного стану. *Зб. наук. пр. за матер. Всеукр. наук.-практ. конф. «Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти»* / За заг. ред. Ю. Д. Бойчука. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. 629 с. С. 235–239.
11. Товканець О. Педагогічні умови забезпечення здоров'язберігаючого середовища закладу освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка*.

Соціальна робота». 2022. № 2(51). С. 180–183. DOI: 10.24144/2524-0609.2022.51.180-183. URL: <https://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/267718> (дата звернення: 22.02.2026).

12. Lebedyk L. V. Possibilities of application of the a person-centered approach in the training of teachers of out-of-school education institutions. *Scientific World Journal Issue*. 2023. No19. Part 4 May. P. 42–51.

13. Ihnatenko H., Samus T., Ihnatenko O., Opanasenko V., Vovk B. Forming intending teachers' health preserving competence in the educational environment of higher educational institution. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2022. Vol. 2(47). С. 27–34. DOI: 10.15587/2519-4984.2022.254495. URL: https://journals.urau.ua/sr_edu/article/view/254495 (дата звернення: 22.02.2026).

УДК 159.9:373.2

Тітаренко Світлана Анатоліївна,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної педагогіки і
психології Глухівського національного
педагогічного університету імені
Олександра Довженка, м. Глухів;

Лях Олена Іванівна,

здобувачка освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
м. Глухів

ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ПЕДАГОГІВ І БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням кількості кризових ситуацій різного походження – соціальних, воєнних, епідеміологічних, економічних, що безпосередньо впливають на психічне та ментальне здоров'я дорослих і дітей. Особливо вразливою групою в цих умовах є діти дошкільного віку, психічний розвиток яких тісно пов'язаний зі станом найближчого соціального оточення – батьків та педагогів. Саме тому питання психологічної підтримки дорослих, які забезпечують догляд, виховання й навчання дошкільників, набуває стратегічного значення. У кризових умовах важливу роль у забезпеченні такої підтримки відіграють цифрові ресурси, що розширюють доступ до психологічної допомоги, підвищують її оперативність та адаптивність.